

Vereniging voor Natuur
& Vogelbescherming
Noordwijk

foto: George Hageman

de Strandloper

49e jaargang • nummer 3 september 2017

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Bestuur

J. Eisenga (Jaap) voorzitter, Bremkant 46, 2203 NG Noordwijk, 0643490125, voorzitter@strandloper.nl

G.C.H.A. Hageman (George), secretaris, Van Struykstraat 27, 2203HC Noordwijk 071-3617510
secretaris@strandloper.nl

R.F.M. Sluijs (Robert) penningmeester, 0647114354, penningmeester@strandloper.nl

A. Swanen (Anneke), Waterkers 69, 2231 DN Rijnsburg a.swanen@ziggo.nl

S. van der Meij (Sam), Voorhousterweg 75a, 2231 ND Rijnsburg spardrop@gmail.com

A.C. de Willigen-Lindhout (Annet), Albert Plesmanlaan 22, 2171 RE Sassenheim annetdewilligen@live.nl

P. Sonius (Petra) p.sonius@gmail.com

Contributie € 10,- (minimaal) per jaar.

Rekeningnummer: NL39INGB0002573795 t.n.v. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Bij de eerste Strandloper van het nieuwe jaar wordt een acceptgiro meegestuurd.

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en aanmelden nieuwe leden: R.F.M. Sluijs, 0647114354, penningmeester@strandloper.nl

De Strandloper

De Strandloper is het kwartaalblad van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Oplage: 650 exemplaren.

De redactie bestaat uit: H. de Bruijn, C. Erkelens, W.J. Kuijper en C.M.J. Verweij.

Inleveren kopij: Stakman Bossestraat 68, 2203 GL Noordwijk

of via E-mail: keeserkelens@hotmail.com of redactie@strandloper.nl

Bezorging: Jan Jacobs, Componistenlaan 31, 2215 SN Voorhout, Telefoon: 0624400707

jan-jacobs@ziggo.nl

Homepage vereniging: <http://www.strandloper.nl>

Het laatstverschene nummer van de Strandloper en oude nummers zijn ook te downloaden vanaf onze website.

Jan Verwey Natuurcentrum

Het Jan Verwey Natuurcentrum is gevestigd in de bibliotheek van Noordwijk, Zilverschoon 20, 2201 SX Noordwijk. Onze uitgebreide natuurbibliotheek, die regelmatig wordt aangevuld met nieuwe uitgaven, heeft hier ook een plaats gekregen. Informatie over de natuur in en rond Noordwijk wordt gegeven met behulp van informatiepanelen en informatieve stands.

Voor groepsbezoek (schoolklassen en dergelijke) is het centrum het gehele jaar geopend. Contactadres:

janverweycentrum@strandloper.nl

Het Natuurcentrum is verder geopend tijdens de inloopochtenden op iedere eerste zaterdag van de maand tussen 10.00 en 12.00 uur. Zie hiervoor ook de bijgesloten agenda.

De Strandloper wordt gedrukt op FSC® gecertificeerd papier.

Druk: Multicopy, Katwijk

Sluitingsdatum inleveren kopij voor De Strandloper 49e jaargang nummer 4: 12 november 2017

Niets uit dit tijdschrift, met uitzondering van korte citaten, mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in welke vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Inhoud:

Voorplaat: Lepelaar <i>foto: George Hageman</i>	pag. 1
Activiteitenagenda, <i>George Hageman</i>	pag. 4
Bestuursmededelingen, <i>George Hageman, Jaap Eisenga</i>	pag. 8
In memoriam Rien Sluijs (1951 - 2017), <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 12
Opfriscursus Vogels in de winter 2017, <i>Dineke Kistemaker</i>	pag. 13
Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek, <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 14
• Gerrit van Ommering, Gijsbert van der Bent & René van Rossum Bijzonder Berkheide.	
Pauzelandenschappen, <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 16
Waarnemingen april, mei en juni 2017, <i>Peter Spierenburg</i>	pag. 19

Lepelaar

Foto: George Hageman

Ten noorden van het Middellandse Zeegebied vormde ons land tot voor kort de enige broedplaats in Europa. Ondanks bescherming bleef het aantal broedparen beperkt tot enkele honderden en werd er alleen gebroed op Texel, in het Zwanenwater en in het Naardermeer.

De aanleg van de Oostvaardersplassen zorgde in eerste instantie voor een groter aantal broedvogels, maar toen Vossen hun watervrees aflegden, was geen kolonie meer veilig. Vanuit Flevoland trokken veel Lepelaars naar de Waddeneilanden waar geen Vossen voorkomen. Mede door de sterk verbeterde waterkwaliteit groeide de populatie hierna tot ruim 2500 paren. Hierna werden ook de Duitse Waddeneilanden en Oost-Engeland gekoloniseerd. Ondertussen ontstonden er op allerlei plaatsen in Laag-Nederland kleine kolonies zoals bij Haarlem en bij de Sloterplas in Amsterdam. Het aardige is dat Lepelaars nu ook in bomen broeden zoals hun soortgenoten in Zuid-Spanje al eeuwen doen.

Op Vlieland waar George Hageman in september 2016 deze foto maakte, broeden enkele honderden paren. Dat doen ze niet alleen in de natte Kroon's Polders, maar ook gewoon in het droge duinzand op zo'n km van het Posthuis. Gelukkig zijn er nog vogelsoorten waar het goed mee gaat!

Jelle van Dijk

Activiteitenagenda

Inloopochtenden

Zaterdag 2 september	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 7 oktober	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 4 november	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 2 december	10.00 – 12.00 uur

Jeugdactiviteiten

De jeugdactiviteiten zijn bestemd voor de jeugd van 6-12 jaar, tenzij anders vermeld. De kosten bedragen € 1 per kind. Deelnemen is alleen mogelijk na aanmelden via het e-mail adres: jeugdnatuurclub@strandloper.nl. Je krijgt een e-mail ter bevestiging. In verband met de maximale groepsgrootte is het helaas niet mogelijk deel te nemen zonder aanmelding vooraf!

De meeste binnenactiviteiten van de jeugdclub vinden plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20 in Noordwijk.

Vliegenzwam Nieuw-Leeuwenhorst foto: George Hageman

Paddenstoelenexcursie

Zaterdag 28 oktober
Tijd: 10.00 -11.30 uur Startpunt: Nieuw-Leeuwenhorst, ingang bij het Koetshuis aan de Gooweg
Het is weer tijd voor paddenstoelen! Met Arie Dwarswaard gaan wij op zoek naar de mooiste en vreemdste exemplaren met vaak wonderlijke namen. Ga mee op zoek naar bijvoorbeeld de aardappelbovist, rodekoolzwam of het duivelsei. Heb je een loep of klein spiegelkje, neem die dan mee.

Vos in de duinen. Foto: George Hageman

Struinen in de duinen

Zaterdag 4 november
Tijd: 9.30 -11.00 uur Verzamelpunt: ingang Coepelduinen aan de Boerhaaveweg
In het duin is veel te beleven en te ontdekken. Met Robert Sluijs als gids, gaan wij op zoek naar diersporen, planten, paddenstoelen en vogels. Zullen we net als vorige keer de vos zien? Ga mee struinen en leer over de bijzonderheden van dit duingebied.

Excursies

Het algemene e-mailadres voor informatie over of aanmelden voor de excursies is:
excursies@strandloper.nl

Waddenweekend Schiermonnikoog

8, 9 en 10 september 2017
Plaats: groepsverblijf De Kooiplaats
De jaarlijkse waddenexcursie gaat dit jaar naar het prachtige Schiermonnikoog. Te voet en per fiets wordt het eiland verkend. Er is speciale aandacht voor vogels, maar ook voor planten, vlinders en libellen.

Uiterwaarden Tull en 't Waal

Zaterdag 23 september 2017
Tijd: 8.00 -14.00u Plaats: vertrek vanaf sportpark Duinwetering
In het kader van het project "Ruimte voor de rivier" zijn op veel plaatsen de uiterwaarden op de schop gegaan voor de aanleg van nevengeulen. In de buurt van Nieuwegein is twee jaar geleden ook zo'n project uitgevoerd. Hier is een bijzonder plantengebied ontstaan met soorten die we in onze regio niet kennen. Aanmelden bij Jelle van Dijk (071-3610833) of via excursies@strandloper.nl

Eurobirdwatch 2016 foto: George Hageman

Eurobirdwatch

Zaterdag 30 september 2017

Tijd: 8.00-11.00u Plaats: einde Koningin Astridboulevard

Voor de traditionele Eurobirdwatch posteren wij ons deze keer niet bij de keerlus aan het einde van de boulevard, maar 150 meter zuidelijker op het wandelpad naast het fietspad naar Katwijk. Hier hebben we vrij uitzicht over zee, de zeeduinen en het achterland. Vogels die we bij Helmhorst missen vanwege de bebouwing, kunnen we daar ongehinderd waarnemen.

Natuurwandeling Berkheide

Zaterdag 28 oktober 2017 Tijd: 8.30 - 11.30u

Plaats: vertrek sportpark Duinwetering Berkheide is een fraai duingebied ten zuiden van Katwijk. Onlangs verscheen over dit gebied een schitterend boek (zie de recensie in deze Strandloper). We starten bij de ingang naast de Soefitempel. Eind oktober is de tijd voor bessen, paddenstoelen (aardsterren!) en vogeltrek. Bij gunstige wind uit ZO tot ZW zijn duizenden vogels, vooral Kramsvogels en Vinken, te verwachten. Opgeven bij Frank-Peter Scheenstra (0252-377733) of via excursies@strandloper.nl

Berkheide Katwijk

Randmeren foto: George Hageman

Vogels in de Randmeren

Zondag 26 november 2017

Tijd: 8.00 - 17.00u Plaats: vertrek sportpark Duinwetering Het ondiepe Nuldernauw en de aangrenzende Polder Arkemheen bij Nijkerk vormen samen een buitengewoon vogelrijk gebied: eenden, ganzen, zwanen, steltlopers, reigers en roofvogels. Na het Wolderwijd bij Harderwijk rijden we over de dijk van Oost-Flevoland naar Elburg. In het diepere water zijn veel duikeenden en Futen te zien. Indien de tijd het toelaat rijden we terug via de Grote Praambult (Oostvaardersplassen). Opgeven bij Jos Zonneveld (071-3620336) of via excursies@strandloper.nl

Delta excursie 2016 foto: George Hageman

Vogels in het Deltagebied

Vrijdag 29 december 2017

Tijd: 8.00 - 17.00u Plaats: vertrek sportpark Duinwetering

Dat we ook dit jaar weer naar Zeeland gaan heeft zijn reden: in de winter is dit gewoon het beste vogelgebied van Nederland. Hier zie je eenden, ganzen, zwanen, duikers, meeuwen, roofvogels en steltlopers in vele soorten. En bovendien kun je ze in het Deltagebied vaak op korte afstand bekijken. Opgeven bij Jelle van Dijk (071-3610833) of via excursies@strandloper.nl

Lezingen

Elke laatste vrijdag van de maand in voor- en najaar vindt een lezing plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, adres: Zilverschoon 20. Voor de vaste vrijdagavondlezingen geldt:

- De toegang voor leden is gratis. De zaal gaat open om 19.30 uur. Vol = vol.
- Niet-leden betalen € 5,- entree. Graag gepast betalen aan de deur.
- Reserveren is niet mogelijk.

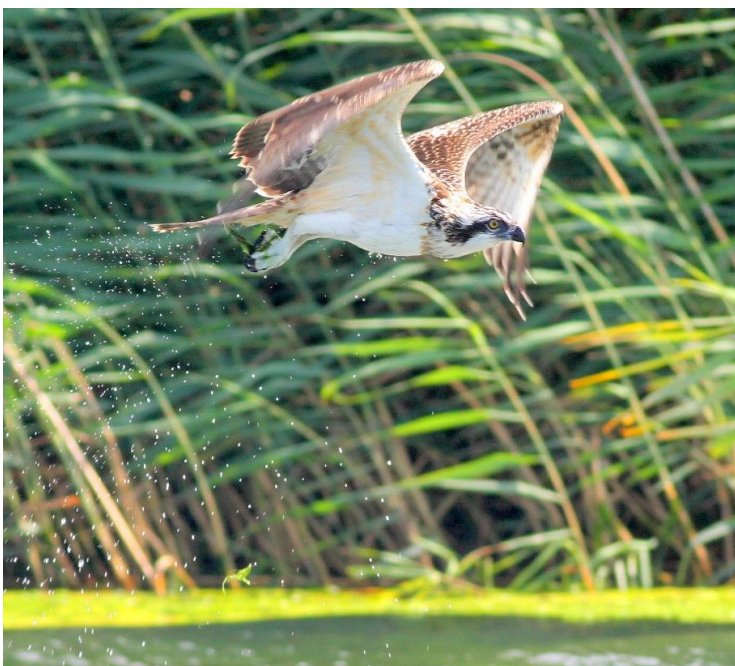
Het succes van de “Nieuwe Biesbosch”

Vrijdag 29 september 2017

Aanvang: 20.00 uur Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20, Noordwijk

Naar aanleiding van hoge waterstanden in het Nederlandse rivierengebied in 1993 en 1995 is er een grote serie natuur- en veiligheidsprojecten uitgevoerd. Landbouwgebied maakte plaats voor meanderende geulen en de delta kreeg weer meer dynamiek. Met name in de Biesbosch regio zijn grote stukken polderland heringericht. In 2012 resulteerde dat in het eerste broedgeval van de Zeearend en in 2016

kwam zelfs de Visarend succesvol tot broeden. Dat laatste was een primeur voor de Nederlandse natuur. Boswachter **Thomas van der Es** volgde de boeiende ontwikkelingen van Biesbosch-landschap en zijn veranderende (avi) fauna. Tijdens een beeldpresentatie blikt hij terug op de afgelopen twee decennia die voor de Nederlandse deltanatuur uiterst interessant waren.

Visarend in de Biesbosch foto: Stem van Dorth

Knoopkruidparelmoervlinder foto: Joke Stuurman

Vlinders en andere natuur in Noord Italië

Vrijdag 27 oktober 2017

Aanvang 20.00 uur Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20, Noordwijk

Joke Stuurman, natuurfotograaf neemt ons mee naar de landschappelijke schoonheid van Noord- Italië (Aosta dal en Dolomieten).

Zij is al van jongs af aan gebiologeerd door de natuur en heeft zich de afgelopen 20 jaar toegelegd op het fotograferen ervan. Het Aosta dal staat bekend om zijn grote verscheidenheid aan dagvlinders; ruim honderd soorten dagvlinders werden door haar gezien, waaronder ook veel zeldzame en voor dit gebied specifieke soorten. Ook de daar voorkomende vogels, andere insecten en zoogdieren zijn in de lezing opgenomen. Het belooft een ontdekkingsreis te worden door de prachtige natuur van dit deel van Italië

Rivier natuur langs de Lek

Vrijdag 24 november 2017

Aanvang 20.00 uur Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20, Noordwijk

Henk Tromp uit Nieuwegein, lid van het Natuurfotografengilde (NFG), is een al vele jaren actief natuurfotograaf.

Zijn voorkeur gaat uit naar het fotograferen van vogels in hun natuurlijke omgeving.

Maar ook landschappen met de daarin voorkomende flora en fauna hebben zijn aandacht

De uiterwaarden van de Lek zijn in de nieuwe Natuurbeschermingswet opgenomen als Natura 2000 gebied. Dit betekent extra bescherming

van de natuurwaarden in deze regio.

De laatste jaren zijn er veel werkzaamheden verricht in de uiterwaarden, tezamen

met dijkverzwaringen en uitvoering van het plan `Ruimte voor de Lek`.

Hierdoor zijn ook nieuwe natuurgebieden ontstaan en ingericht om de kwaliteit van de natuurwaarden te verbeteren. De resultaten hiervan komen in deze lezing uitvoerig aan bod.

De Everdingerwaard heeft zich ontwikkeld tot een waar vogelparadijs en de diversiteit van de aanwezige flora is sterk verbeterd. Dit geldt ook voor gebieden als Steenwaard aan de noordzijde van de Lek en de stroomdalgraslanden westelijk van Vianen.

Veel aandacht dus voor de diversiteit van de flora met o.a. orchideeën, en voor de broedvogels, de wintergasten die we kunnen waarnemen en niet te vergeten de fraaie landschappen langs de Lek.

Langs de Lek foto: Henk Tromp

Bestuursmededelingen September 2017

Een nieuwe herfst, een nieuw geluid, een nieuwe Strandloper. De zomer ligt al weer bijna achter ons. Voor de meesten van ons een periode om op vakantie te gaan. Ook het bestuur is op zomerreces geweest. In juli en augustus zijn de meeste vogels minder zichtbaar. Na de uitbundige voorjaarsperiode van zang en balts, worden ze stiller en houden ze zich vooral bezig met het verzorgen van het kroost. Veel zomergasten zijn al weer op weg naar de overwinteringsgebieden in het zuiden.

Ook tijdens de zomer ontstaan er soms plannen die de mooie natuur rondom Noordwijk bedreigen. Het College van B. & W. van onze gemeente heeft het voornemen een **trimbaan** aan te leggen in het Natuurmonument Noordrand Noordwijk (de voormalige “trimbaan”). Dit gebied maakt deel uit van het Natura-2000 gebied Kennemerland-Zuid. De Stichting Duinbehoud en de Adviesraad voor Natuur, Milieu en natuurlijke hulpbronnen (waarvan onze oud-voorzitter Jelle van Dijk deel uitmaakt) hebben zich uitgesproken tegen de voorgenomen aanleg van een trimbaan in dit gebied. Onze vereniging heeft zich op hetzelfde standpunt gesteld. In de tachtiger jaren werd al eerder “strijd” gevoerd over dit duingebied langs de Northgodreef. De toenmalige trimbaan verpauperde en was vooral een hondenuitlaatgebied. Latere plannen voor een Space Centrum werden gelukkig ingetrokken en het gebied kreeg in 1990 de officiële status van “Natuurmonument Noordrand Noordwijk”. Het promoten van outdoor-sport staat hier op gespannen voet met het belang van natuurbehoud. Het recent aangelegde Boot-camp aan de Duinweg kan prima als alternatief dienen en kan worden beschouwd als een moderne versie van de trimbaan.

Excursie Huys te Warmont foto: Jelle van Dijk

In de voorbije maanden zijn er enkele excursies geweest met veel aandacht voor de flora. Op zondag 14 mei bezocht een groep van 14 mensen het **Huys te Warmont**. Die genoten van een heerlijke ochtendwandeling met diverse hoogpunten: broedende Lepelaars in oude reigernesten, de zeldzame Glanzige ooievaarsbek (van de geraniumfamilie), Bosereprijs, Gulden boterbloem. Al lopend genoot men van de flora en van de vele Zwartkoppen, Boomkruipers en Roodborstjes. Op de terugweg een veldje Daslook, een prachtige rode Beuk op het vogeleiland, de Gewone salomonszegel in bloei en na een snuif van de heerlijk zoet geurende Pontische azalea's keerde men voldaan huiswaarts.

De Trimbaan in de Noordduinen van Noordwijk foto: George Hageman

Koffiepauze excursie Kennemermeer foto: Jelle van Dijk

Op zaterdag 10 juni maakten 15 deelnemers een mooie wandeling langs de oostelijke rand van het **Kennemermeer**, dat ontstond bij de aanleg van de zeejachthaven van IJmuiden. De randen van het meertje worden begin juni geel gekleurd door de duizenden Grote ratelaars. Diverse orchideeën werden gezien: Rietorchis, Groenknolorchis, Moeraswespenorchis. Opvallende planten waren ook Moeraskartelblad, Gewone vleugeltjesbloem en Knopbies. Binnen enkele uren werd een indrukwekkende lijst bijzondere planten genoteerd. Dat de flora van het Kennemermeer zich zo fraai

ontwikkelt, is vooral te danken aan een groep vrijwilligers die ervoor zorgt dat het gebied grotendeels open blijft. Elk najaar wordt door hen en medewerkers van de gemeente Velsen de opslag van wilgen en elzen verwijderd, daarmee voorkomend dat dit gebied in een ondoordringbaar bos verandert.

Op woensdagavond 5 juli verzamelden zich 14 liefhebbers bij de slagboom van de **Noordwijkse Golfclub**. Ondanks het gebrek aan regenval in het afgelopen voorjaar waren er toch heel wat planten te zien. Glad walstro en Geel walstro deden het zelfs opvallend goed. Een bijzondere plek vormen de voormalige duinakkertjes langs de 10e hole. Deze veldjes zijn in een grijs verleden aangelegd door bewoners van het nabijgelegen Langeveld. Nu groeien hier soorten als Aardaker, Veldlathyrus, Borstelkrans en

Gewone agrimonie. In de laagte aan het eind van de 10e hole waren helaas geen Rietorchissen te zien. In regenrijke jaren zijn hier wel eens 150 orchissen geteld. In de schuilhut bij de 3e hole verraste onze gastvrouw namens de golfclub, Bernadien de Vries, de deelnemers daar door uit haar grote (en zware!) rugzak koffie, thee en koeken aan te bieden. Een geste die zeer gewaardeerd werd. De wandeling door het bos liet vervolgens soorten als Muursla, Bosaardbei, Mannetjesvaren en Koninginnekruid zien. Mede door het fraaie zomerweer kon iedereen terugzien op een geslaagde wandeling.

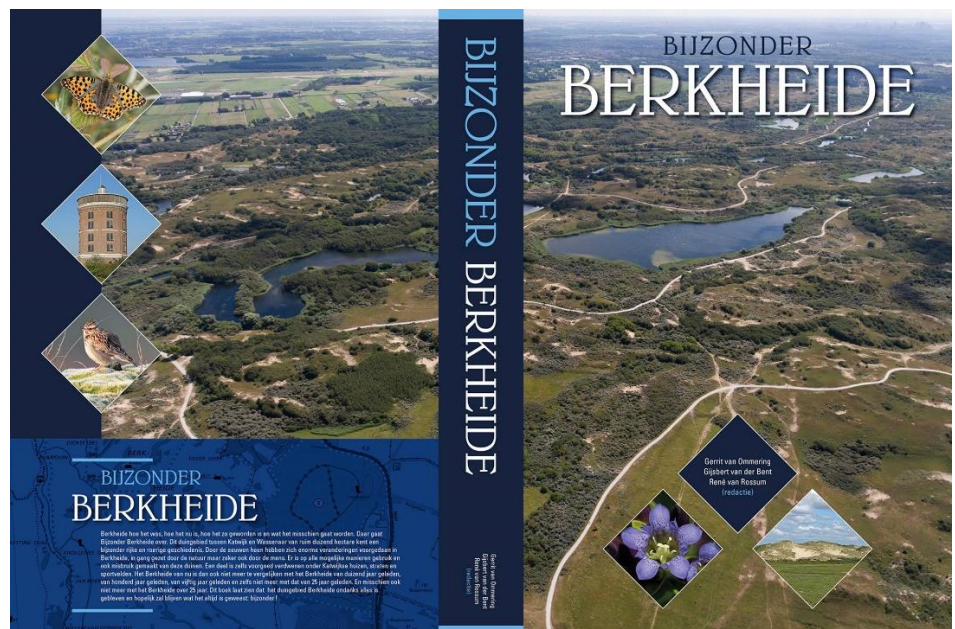
Excursie de Noordwijkse Golfclub foto: Jelle van Dijk

Slootjes excursie achter Offem foto: Annet de Willigen

Ook de Jeugd natuurclub trok erop uit. Op zaterdagochtend 20 mei was er weer de **slootjesexcursie**. Een gezellige groep van 13 kinderen ging onder leiding van Wim Kuijper enthousiast aan het vissen. En de vangst was zeer goed: talloze bootsmannetjes en kikkervisjes, larven van de waterjuffer, de poel- en posthoornslak, vlokreeft en zoetwaterpissebedden, watermijt en bloedzuiger. De echte klappers waren een volwassen watersalamander en twee geelgerande watertorren. De vanger hiervan had er natte voeten voor over, maar hij had ze wél te pakken! Nadat alle vangsten door de ouders bewonderd waren, ging een ieder heel wat wijzer en met een zoekkaart over waterdiertjes naar huis.

bij Boekhandel Van der Meer in Noordwijk en Wagenaar en Van Halem in Noordwijker-hout en via internet (Stichting Duinbehoud). Een prachtige uitgave.

Berkheide is het duingebied tussen Katwijk en Wassenaar. Al 40 jaar doet de Werkgroep Berkheide hier onderzoek naar de flora en fauna. Voor hun jubileum heeft de werkgroep hun kennis over het gebied gebundeld in het boek **'Bijzonder Berkheide'**. Dik 300 pagina's A4 van 17 auteurs en 62 fotografen die meer dan 1400 foto's maakten. Redactie was in handen van Gerrit van Ommering, Gijsbert van der Bent en René van Rossum. Het boek is o.a. verkrijgbaar

Op zaterdag 28 oktober is er een excursie naar het duingebied van Berkheide (zie aankondiging in de activiteitenagenda). Zoals in de vorige Strandloper vermeld, wordt door Jelle van Dijk en Hans van Stijn gewerkt aan een nieuwe Flora van de Duin- en Bollenstreek. Een uitgave waar reikhalzend naar wordt uitgekeken.

Brilduiker Starvaart foto: George Hageman

In oktober en november is er weer een **Vogelcursus** "Vogels in de winter". Ditmaal niet voor beginners, maar voor mensen die al wat van vogels weten, maar hun kennis willen bijspijkeren en een paar keer met een gids op pad

willen. De cursus wordt zoals vanouds gegeven door Dineke Kistemaker en bestaat uit één theorieavond en drie ochtendexcursies. Meld u snel aan, want de belangstelling is vaak groot. Zie elders in deze Strandloper voor de details.

Voor de informatiekant "Zomerse Kijk op Noordwijk" is onze vereniging benaderd om iets te vertellen over de **Jeugd Natuurclub**. Annet de Willigen is hiervoor geïnterviewd en het is een leuke bijdrage geworden.

De lezingencommissie (Jaap Eisenga en Petra Sonius) heeft voor september de boswachter van de **Biesbosch** weten te "strikken" om een lezing te geven over de "Nieuwe Biesbosch". Thomas van der Es is een boeiende verteller en haalde vorig jaar het NOS-journaal vanwege het eerste broedgeval van een Visarend in Nederland. Van harte aanbevolen!

Namens het bestuur,
George Hageman, secretaris

LEERZAAM EN LEUK

Waterkevers vangen in de sloot, sporen van vossen en herten ontdekken in het duin, het zichtbaar maken van jagende vleermuizen met batdetectors of een bezoek aan de sterrenwacht: zomaar een greep uit de vele activiteiten van de Jeugd Natuurclub in Noordwijk. Organisator Annet de Willigen-Lindhout vertelt erover.

"De Jeugd Natuurclub is onderdeel van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming in Noordwijk (VNVN) en werd begin jaren '70 opgericht. Eigenlijk geheel spontaan, omdat er een paar kinderen in de buurt geïnteresseerd waren in de natuur", vertelt Annet. Dat zij de club inmiddels zelf alweer 10 jaar runt is niet zo gek. Annet groeide op in de club, en ook haar kinderen waren vaste bezoekers.

Elke maand organiseert ze op zaterdagochtend voor kinderen van 6 tot 12 jaar een natuuractiviteit in het Jan Verwey Natuurcentrum, of buiten in de natuur. Door de jaren heen deed ze veel kennis op, bij excursies over specifieke onderwerpen kan ze een beroep doen op een van de gidsen van

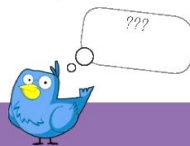

de vereniging. De populairste activiteit? Zonder twijfel noemt Annet het uitpluizen van uilenballen. "Dat blijft altijd een succes, maar ook slootjevisseren en met garnalennetjes de zee in zijn toppers. Dan zijn we soms wel met een groep van 25 kinderen!"

De deelnemers hoeven niet lid te zijn van de vereniging om mee te kunnen doen, het mag natuurlijk wel. Dat het soms best moeilijk is om voldoende aanmeldingen te krijgen, geeft ze eerlijk toe. "Sport op zaterdagochtend is onze grote concurrent. De natuur is niet cool, niet digitaal en niet op be-

stelling. Je moet geduld hebben", zegt Annet. Toch blijft zij zich samen met de educatieve werkgroep van de VNVN inzetten om natuur onder de aandacht van kinderen te brengen en te houden. "Alle kinderen die komen zijn unaniem enthousiast. Daarom zou ik tegen kinderen en ouders die nog twijfelen willen zeggen: ga naar buiten! Beleef, ruik, voel, proef de natuur. Het is zo leerzaam, en ook echt zo leuk."

ACTIVITEITENKALENDER
Zaterdag 2 september 2017: zeedieren zoeken
Zaterdag 28 oktober 2017: paddenstoelenexcursie met gids

De bijdrage voor "Zomerse Kijk op Noordwijk" van Annet

In memoriam Rien Sluijs (1951 - 2017)

Jelle van Dijk

Op de nieuwjaarsreceptie in het JanVerwey Natuurcentrum begin januari 2016 vroeg Rien het woord. Hij vertelde ons dat twee weken eerder de artsen darmkanker bij hem hadden vastgesteld. Aanvankelijk leek de behandeling aan te slaan en was Rien tot veel activiteiten in staat, maar de laatste maanden liep zijn gezondheid snel terug. Op 19 augustus overleed hij.

Met Rien Sluijs verliest onze vereniging een zeer betrokken en actief lid. Op veel belangstelling voor de natuur viel Rien aanvankelijk niet te betrappen. Het was Ees Aartse die hem verleidde eens mee te gaan naar de Gijs Kokkieshoek in de AW-duinen voor een vogelinventarisatie op de vroege zaterdagmorgen. Rien en Ees kenden elkaar door hun betrokkenheid bij de Witte School. Samen zaten ze in de leiding van de schoolkampen: Rien als sportleraar en Ees als lid van de oudercommissie. Door de inventarisaties in de AW-duinen werd Rien een goede vogelaar en raakte hij betrokken bij onze vereniging.

In de verslagen over de broedvogeltellingen duikt de naam van Rien voor het eerst op in 1980. Na vele jaren met Ees in de AW-duinen actief geweest te zijn, zien we zijn naam ook bij inventarisaties van De Blink en de Noordwijkse Golfclub. Een bekende persoon binnen onze vereniging werd Rien vooral als coördinator van het Waddenweekend (1986-2000), lid van het bestuur (1987-2006) en lid van de excursiecommissie (2008-2017). Rien was vooral praktisch ingesteld. Voor allerlei klussen kon je bij hem terecht. Zo was Rien betrokken bij de productie van de drie boeken die onze vereniging in de jaren tussen 1989 en 2000 uitgaf, verzorgde hij acht jaar de lay-out van de Strandloper en bouwde hij met Jan Jacobs onze zeetrekhut. Als er iets moest worden gedaan kon je op hem rekenen.

Persoonlijk bewaren Coby en ik dierbare herinneringen aan de voorjaarsvakanties die wij samen beleefden. Dat begon in 1993 met een trip naar de Camargue in Zuid-Frankrijk. Met z'n drieën in een VW-Golf met daarbij de nodige kampeerspullen! Later volgden trips, vaak met Robert erbij, naar de Cevennes, Pyreneeën, Extremadura en de Brenne. Een jarenlange traditie werd het weekend Cap Gris Nez in Noord-Frankrijk. Vanaf het midden van de jaren negentig trokken we vrijwel jaarlijks met Rien, Robert, Hein en Jan naar Camping du Musée, aangevuld met een groepje leden van wisselende samenstelling.

De laatste jaren was Rien actief betrokken bij het onderzoek naar broedende Boerenzwaluwen bij boer Wassenaar (Oud-Leeuwenhorst) en broedende Veldleeuweriken en Gele Kwikstaarten op het bollenland van Aad van Eeden aan de Leeweg. Ook kreeg hij steeds meer belangstelling voor planten. Samen maakten we talrijke tochtjes naar bijzondere gebieden zoals het Kennemerstrand, de Schoorlse duinen en de uiterwaarden bij Nijmegen. Hij vond het leuk om de planten te fotograferen en die in te voeren op www.waarneming.nl. Dit leidde tot een persoonlijke lijst van 397 soorten planten die eindigt met de Klimopbremraap in de Grashoek en het Geel vingerhoedkruid in Duin en Kruidberg.

Tot op het laatst wilde hij blijven meedoen en vroeg hij 'zullen we nog dit of zullen we daar nog heen?' Helaas maakte zijn snel afnemende gezondheid dat niet meer mogelijk. Zijn overlijden betekent niet alleen een groot verlies voor familie en vrienden, maar ook voor onze vereniging waarvoor hij zich zoveel jaren heeft ingezet.

Excursie Flevoland 24 oktober 2010 (Rien tweede van rechts)

Opfriscursus Vogels in de winter 2017

Na alweer 4 jaar een cursus “Vogels in de winter” te hebben gegeven voor beginners willen we dit najaar een cursus geven voor diegene die al wat van vogels weet, maar toch graag zijn kennis wil bijspijkeren en een aantal keren met een gids op pad wil.

Theorieavond:

Er is één theorieavond op **donderdag 12 oktober**

Tijd: 20.00 uur tot 22.15 uur. (Zaal open om 19.30 uur)

Plaats: Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20 Noordwijk (ingang achterzijde bibliotheek)

Op die avond worden in een Power Point presentatie de vogeltrek en de wintervogels nog eens onder de loep genomen en oefenen we ook de geluiden.

Excursies:

Er zijn drie ochtend excursies die starten om 8.30 op de **zondagen, 15 en 29 oktober en 19 november**

We gaan voor de vogeltrek naar de Noordduinen en de Driehoek en voor de eenden en ganzen naar de Starrevaartplas en de polders om Zoeterwoude/Hazerswoude.

Kosten:

Het cursusgeld is € 20,- voor leden en € 25,- voor niet leden incl. programma, routebeschrijving en koffie.

Wanneer men meteen lid wordt á € 10,- is het cursusgeld € 20,-

Aanmelden kan per Email dkistemaker@planet.nl o.v.v. naam, volledig adres en telefoonnummer.

Na opgave ontvangt u een bericht dat u bent ingeschreven en krijgt u de verdere gegevens hoe u het cursusgeld kan overmaken.

Voor meer informatie kunt u bellen met Dineke Kistemaker 071 3612219

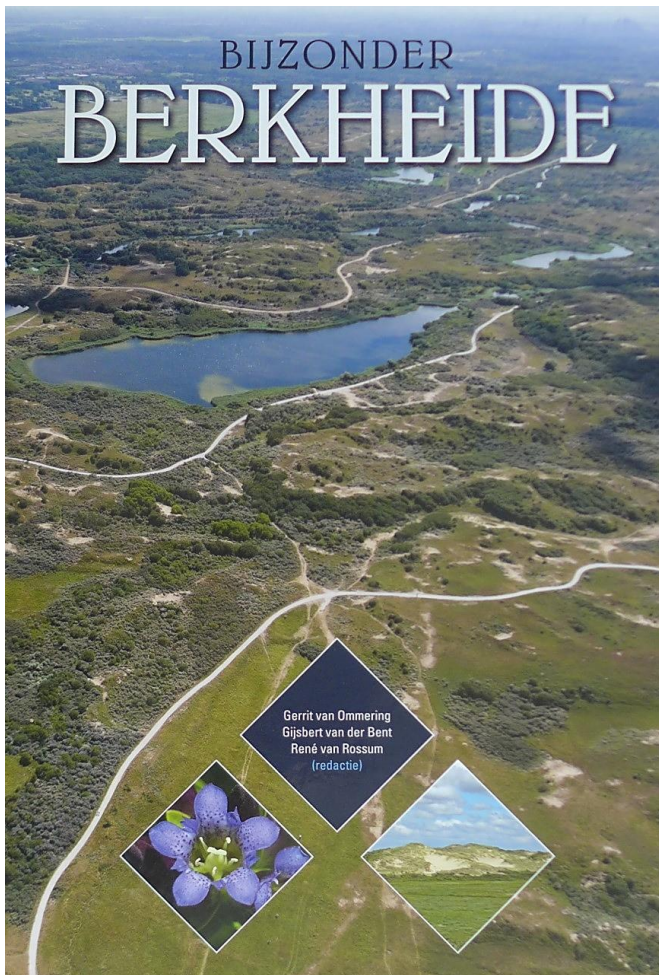

Grote Zaagbek

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Gerrit van Ommering, Gijsbert van der Bent & René van Rossum (redactie) 2017. **Bijzonder Berkheide**. Uitgevers: Werkgroep Berkheide / Stichting Berkheide Coepelduynen, Katwijk. 304 pagina's. Prijs € 24,95.

In 2010 verscheen het boek *Dwars door de Duinen Een verkenningsstocht van Den Haag naar Noordwijk*. Hetzelfde driemanschap van toen heeft nu een nog fraaier boekwerk geproduceerd: *Bijzonder Berkheide*. De titel geeft al aan dat het besproken gebied een stuk kleiner is dan dat van *Dwars door de Duinen*. Daardoor kan in dit nieuwe boek dieper op bepaalde aspecten worden ingegaan. Verder heeft het driemanschap, vermoedelijk op grond van eerdere ervaringen, gekozen voor een kleiner aantal auteurs. Toch zijn het er nog 17 geworden omdat de redactie voor bepaalde onderwerpen specialisten heeft aangetrokken. Zo komen we bijvoorbeeld Hans Adema (paddenstoelen en strand) en Kees Mostert (zoogdieren) bij de schrijvers tegen. Hoewel Gerrit van Ommering en René van Rossum de meeste foto's leverden, hebben nog 63 anderen foto's beschikbaar gesteld. Zonder anderen te kort te doen moet hierbij Theo van Woerden worden

genoemd die voor fraaie 'drone-foto's' van het gebied zorgde.

Berkheide is zeker een bijzonder duingebied, maar het boek waarin dit gebied in de schijnwerpers wordt gezet, mag je gerust een heel bijzonder boek noemen. Doorgaans begin je bij een recensie over inhoudelijke zaken, maar dit boek is zo fraai wat illustratie en vormgeving betreft dat je daar meteen al iets over wilt zeggen. Al blader je maar een deel van het boek door, dan zie je al snel dat hier kwaliteit, informatie en vormgeving tot een prachtig geheel hebben geleid. Bijzonder zijn de speciale fotopagina's waarmee het boek doorspekt is. Daarbij nemen naast de speciale pagina's over paddenstoelen, roofvogels, mossen en korstmossen de kleurpagina's van Gerrit van Ommering een speciale plaats in. Zo laat de pagina "Geel" 20 fotootjes zien waarop gele planten, paddenstoelen en vogels zijn te zien. Op deze wijze krijgen alle kleuren een pagina. De gebruikte foto's, waarbij veel detailopnames, zijn van hoge kwaliteit en René van Rossum heeft voor een fraaie opmaak gezorgd. Dat laatste geldt eigenlijk voor alle pagina's van dit boek: een lust voor het oog en een plezier om door te kijken ook al ben je nooit in Berkheide geweest en heb je nog geen stukje tekst gelezen.

Wat verder opvalt is het grote aantal historische foto's. Die foto's illustreren niet alleen de gigantische veranderingen die de laatste 50 jaar in Berkheide hebben plaatsgevonden, maar laten bijvoorbeeld ook de geschiedenis van Hotel Duinoord en de bouw van de Atlantikwall zien. Daarmee is het boek zelf een rijke bron geworden voor allen die geïnteresseerd zijn in de historie van Katwijk, Berkheide en Wassenaar. Op pagina 296 is terug te vinden welke personen en instanties hebben bijgedragen om het historisch aspect op dit hoge niveau te krijgen. Een indrukwekkende lijst!

Is er dan geen enkel kritiekpuntje te noemen bij al dat fraais wat foto's en vormgeving betreft? Het viel mij op dat er veel foto's zijn waarop mensen staan afgebeeld. Soms zijn die foto's zo klein dat er nauwelijks iemand te herkennen is. Ook worden de ene keer wel herkenbare personen bij name genoemd terwijl dat een andere keer achterwege wordt gelaten. Zo is er een mooie foto met Gerrit van Ommering en Joost van Reisen, maar hun namen worden niet genoemd (p. 290). Gijsbert van der Bent komt er helemaal bekaaid van af. Bij een grote takkenhoop (p. 262) zijn twee kleine figuurtjes te ontwaren die volgens het bijschrift Kees Vertegaal en Gijsbert van der Bent moeten voorstellen. Iets groter, maar nog niet echt herkenbaar, is Gijsbert op p. 49 afgebeeld.

Dan nu naar de informatieve teksten in dit boek. Dat hierin veel meer aspecten aan bod komen dan alleen vogels en planten blijkt al direct uit de inhoudsopgave waarin 55 hoofdstukken staan vermeld. Daarvan gaan er vijf speciaal over vogels en één over planten. In andere hoofdstukken komen groepen als vlinders, korstmossen, libellen, zoogdieren en amfibieën aan bod. In de inhoudsopgave zijn deze hoofdstukken samengenomen onder de kop "Planten en dieren". Bij elkaar beslaat dit deel zo'n 70 pagina's. Ruim tweemaal zoveel ruimte is uitgetrokken voor de 31 hoofdstukken die vallen onder "Bezoek".

Orchideeën van Berkheide

In *Dwars door de Duinen* (uit 2002) werd met wemood verteld over vroeger, toen alles natuurlijk beter was, waaronder de plantegroei van Berkheide. Zo werd vermeld dat er voor de Grote Verdroging wel zeven soorten orchideeën van Berkheide bekend waren. Het is te hopen dat die tijd niet terugkeert, want de teller staat nu op twaalf soorten orchideeën (sinds 1975), vooral dankzij herstel van vochtige duinvalleien. Die vergelijking is niet helemaal eerlijk. De oude beschrijvingen, waaraan die zeven soorten zijn ontleend, zijn niet volledig, dus er zullen vroeger vast wel meer soorten orchideeën in Berkheide zijn geweest. Maar toch: in 2002, toen er nog maar twee soorten orchideeën in Berkheide voorkwamen, hadden we niet durven voorspellen dat we ruim tien jaar later twaalf soorten zouden hebben. In het lijstje staan de soorten in volgorde van (her-)ontdekking in Berkheide.

Gerrit van Ommering

1. Breedbladige Wespenorchis (d)
2. Grote Keversorchis (d, v)
3. Rietorchis (v)
4. Moeraswespenorchis (v)
5. Bokkenorchis (d)
6. Vleeschkleurige orchis (v)
7. Steenwode Orchis (v)
8. Handskruid (d)
9. Bosorchis (v)
10. Groenkol orchis (v)
11. Bijenorchis (d, v)
12. Harlekijn (v)

(d) soort van droge standplaatsen
(v) soort van vochtige standplaatsen

Foto's: GVO

Hierin komen alle deelgebieden van Berkheide aan bod, waarbij de historische ontwikkeling alle aandacht krijgt. Het maakt duidelijk dat gebieden die wij 'natuurgebieden' noemen, al eeuwenlang door allerlei activiteiten van bewoners zijn gebruikt. Maar ook meer recente ingrepen krijgen de nodige aandacht zoals de aanleg van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog en de

grootscheepse graafwerkzaamheden voor de waterwinning die leidden tot de oprichting van Stichting Duinbehoud. Dat alle hoofdstukken prachtig geïllustreerd zijn, werd al eerder opgemerkt. Maar ook de teksten zijn zeer de moeite waard. Een aardige toespeling op de titel van het boek is het kadertekstje aan het begin van (bijna) elk hoofdstuk waarin wordt vermeld wat er 'bijzonder' is. Zo is in het hoofdstuk over de broedvogels in deze kadertekst te lezen: 123 soorten broedvogels sinds 1976 - Bolwerk van Roodborsttapuit en Nachtegaal - Veldleeuwerik en Tapuit verdwenen - Glorieuze terugkeer van Boomleeuwerik en roofvogels - Spectaculaire toename van bosvogels. Zo'n lijstje nodigt uit om te gaan lezen!

De lopende tekst wordt vele malen onderbroken door een kadertekst(je) waarin over een bepaalde soort of een bepaald aspect meer informatie wordt gegeven. Slechts een enkele keer zijn er zoveel kaderteksten of zijn de kaderteksten zo omvangrijk, dat je goed moet opletten als je de lopende tekst in zijn geheel wilt lezen. Verder moet gezegd worden dat de teksten prettig lezen en dat de redactie voor een mooie indeling met duidelijke 'kopjes' heeft gezorgd.

Noordwijkers gaan voor een duinwandeling meestal naar de Noordduinen en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Dat direct ten zuiden van Katwijk een prachtig duingebied ligt dat bovendien niet is kaalgevreten door Damherten, is maar bij weinigen bekend. Op de website www.strandloper.nl staan regelmatig fotoreportages van wandelingen in de AW-duinen, maar zelden of nooit iets over Berkheide. Blijkbaar geldt hier: onbekend maakt onbemind. Na het doornemen van het nieuwe boek over Berkheide zal daar vast verandering in komen. Om de smaak te pakken te krijgen is een natuurwandeling door Berkheide gepland. Zie daarvoor het programma op het Groene Vel. En wacht niet te lang met de aanschaf, want voor je het weet is het boek uitverkocht!

Van links naar rechts Gijsbert van der Bent, Gerrit van Ommering, & René van Rossum

Pauzelandenschappen

Jelle van Dijk

In de *Omgevingsvisie 2030* van de gemeente Noordwijk duikt het begrip *pauzelandenschap* op. Dit begrip is te vinden in paragraaf 2.1 van Deel A onder het hoofdje Flexibiliteit (pagina 11). Hier is te lezen: "Inspelen op de veranderende vraag, flexibele woon- en werkomgeving, **pauzelandenschappen**, meervoudig gebruik van gebouwen en leefomgeving."

In het vervolg van de gemeentelijke omgevingsvisie wordt niet verder op dit begrip ingegaan, waardoor het vermoedelijk bij raadsleden en ambtenaren een onbekend begrip zal blijven.

En dat is jammer, want pauzelandenschappen bieden verrassende mogelijkheden waar natuur en recreatie van kunnen profiteren.

Wat is een pauzelandenschap?

Veel gemeenten hebben voor het begin van de economische crisis gronden aangekocht om daar een nieuwe woonwijk te bouwen of om daar een nieuw bedrijventerrein in te richten. Door de crisis zijn veel van die plannen niet uitgevoerd of slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Hierdoor zijn er verspreid over ons land vele duizenden hectares braakliggend land, tezamen zo groot als het eiland Texel. Deze braakliggende terreinen worden tegenwoordig met pauzelandenschappen aangeduid. Na de aanleg is een periode van rust begonnen (de pauze) in afwachting van ontwikkelingen in de nabije of verre toekomst.

Ook kan het zijn dat een gebied planologisch 'op slot' zit omdat de overheid een bepaald gebied heeft aangewezen als toekomstig tracé van een snelweg of als gebied voor waterberging. Ook zulke gebieden worden wel met 'pauzelandenschap' aangeduid.

Bouwplannen vertraagd door natuur

Tot voor kort probeerden grondeigenaren als gemeenten en projectontwikkelaars te voorkomen dat er zich natuurwaarden op hun braakliggende terreinen zouden ontwikkelen. Stel je voor dat er bijzondere flora en fauna komt opduiken, waar je goed last van kunt krijgen op het moment dat je echt kunt gaan bouwen! Het geval van een bouwterrein bij Heerlen, waar niet gebouwd mocht worden vanwege een gesignaleerde Korenwolf, staat veel projectontwikkelaars nog scherp voor ogen. Ook het geval dat enkele Rugstreeppadden een bouwterrein hadden ontdekt, waardoor er vervangend biotoop aangelegd moest worden, heeft indertijd alle kranten gehaald.

De vrees voor vertraging van bouwprojecten is ook terug te vinden in de adviezen van ecologische bureaus die natuurtoetsen schrijven. Voor elk bouwproject moet een wettelijk voorgescreven Natuurtoets worden uitgevoerd. Na de rapportage over al of niet aangetroffen beschermde flora en fauna volgen vaak aanbevelingen wat het beheer van het bouwterrein betreft. Zo wordt nogal eens aangeraden om sloten te dempen en bosjes te verwijderen om de kans op broedende vogels te verkleinen. Broedende vogels mag je niet verstoren, waardoor het kan gebeuren

dat bepaalde werkzaamheden tot na de broedtijd moeten worden uitgesteld. Dit kan voor de projectontwikkelaar flink in de papieren lopen!

Pauzelandenschap en natuur

Een terrein, dat 'bouwrijp' is gemaakt en jaren met rust wordt gelaten, kan zich spontaan ontwikkelen tot een interessant natuurgebied. Dat is niet een ontdekking van de laatste jaren nu her en der in ons land allerlei pauzelandenschappen zijn ontstaan. Het grootste pauzelandenschap van de vorige eeuw ontstond ten westen van Amsterdam toen daar rond 1960 het gehele gebied tot aan Halfweg werd opgespoten voor de aanleg van nieuwe havens en bedrijfsterrinen. Rond het vroegere dorpje Ruigoord ontwikkelde zich een fantastisch natuurgebied met bijzondere moeras- en watervogels. Na een tiental jaren was de vegetatie zover ontwikkeld, dat er honderden orchideeën in diverse soorten waren te zien. Pas eind jaren negentig moesten natuur en kunstenaarsdorp Ruigoord wijken voor de aanleg van de nieuwe Amsterdamse havens.

Door de economische crisis (2008 - 2014) werden gemeenten en projectbureaus gedwongen zich te bezinnen op het beheer van hun niet in gebruik genomen gronden. Van overheidswege werden ze daarbij geholpen door de Crisis- en Herstelwet en het project Tijdelijk Anders Bestemmen. Bij dat 'anders bestemmen' hebben sommige projectontwikkelaars en gemeenten duidelijk gekozen voor natuurontwikkeling. Op het internet zijn allerlei projecten te vinden die aantonen dat hierbij duidelijk van een win-win situatie sprake is.

Een mooi voorbeeld daarvan is de gemeente Steenwijk. De projectontwikkelaar die al vele hectares bouwterrein in bezit had voor de crisis, zocht contact met Landschap Overijssel (de provinciale organisatie zoals wij het Zuid-Hollands Landschap kennen). Landschap Overijssel nam het terrein in beheer en de projectontwikkelaar legde zelfs een flinke waterpartij aan om de natuurwaarden verder op te krikken. Wel werd afgesproken dat al die 'tijdelijke' natuur zonder protest of bezwaarschriften zou mogen verdwijnen zodra het zeker is dat er gebouwd kan gaan worden. Momenteel broeden hier Veldleeuweriken, Kieviten en Tureluurs. Ook de wilde flora ontwikkelt zich met een overvloed van elders schaarse soorten. In de winter komen hier allerlei vogels de zaadjes oppikken.

Pauzelandenschappen in Noordwijk

Kleine bouwkvavels

In Noordwijk zijn kleine en grote pauzelandenschappen te vinden. Bij een klein pauzelandenschap kan gedacht worden aan een bouwkvavel dat jarenlang met rust wordt gelaten. Het bekendste bouwkvavel van Noordwijk-Binnen is vermoedelijk het zogenaamde Hoogvlietterrein op de hoek Bronkhorststraat- Raadhuisstraat. Toen enkele jaren geleden alle huizen op dit kvavel gesloopt waren, werd voorgesteld hier een bloemenmengsel in te zaaien. De eigenaar van het kvavel was hier tegen omdat verrommeling werd gevreesd. Daarom werd gekozen voor een strak

gazon met een paadje. Momenteel staat er een hek rond dit kavel en krijgt de wilde flora alsnog een kans dit hoekje op te fleuren.

Bouwkavel begin Duinweg

Een ander voorbeeld van een pauzelandchapje is het bouwkavel aan het begin van de Duinweg op de plaats waar vroeger de Witte Mavo stond. Van de drie bouwkavels bleef het middelste kavel tot begin augustus onverkocht. Het stukje bouwgrond werd geheel aan zijn lot overgelaten. Het gevolg was een spontane, soortenrijke plantengroei. Soorten die hier in het afgelopen jaar te zien waren zijn bijvoorbeeld Grote klaproos, Grote zandkool, Gewone rolklaver, Stinkende ballote, Wegdistel, Duinaveruit, Keizerskaars en Witte honingklaver. Een pauzelandchap waar de gemeente snel tot actie overging, is de open plek waar tot voor kort de Northgohal stond. Hier is een bloemenmengsel met veel Korenbloem en Echte kamille ingezaaid. De bloei was overweldigend, maar duurde slechts enkele weken. Gelukkig komt er nu nog Rode klaver op waardoor we hier niet alleen uitgebloeide planten zien. Vermoedelijk zullen hier ook nog heel wat niet uitgezaaide soorten verschijnen. In ieder geval is zo'n veld met bloemen veel aardiger dan een gazon dat elke maand gemaaid wordt.

Duineveld

Het bekendste bouwterrein van Noordwijk is ongetwijfeld het terrein van het voormalige Bollenbad, nu Duineveld geheten. Na de sloop van het Bollenbad en het opruimen van de buitenbassins werd het terrein geëgaliseerd. Een deel van de vrijgekomen grond werd in een geluidswal aan de kant van het nieuwe zwembad verwerkt. Met name op en bij die aarden wal ontwikkelde zich een bijzonder gevarieerde flora. In de eerste jaren vielen vooral Grote klaproos en Raapzaad op. Later waren hier ook soorten als Wilde marjolein en Blauwe bremraap te zien. De laatste soort komt in ons land bijna uitsluitend in de duinstreek tussen Hoek van Holland en Egmond voor. Van deze zeldzame soort waren hier in 2017 ruim 300 bloeistengels te zien.

Natuurlijk begrijpt iedereen dat het met deze planten gedaan is als de bouw echt gaat beginnen. In ieder geval hebben die honderden bremrapen dan veel zaad geproduceerd dat elders voor nieuwe populaties kan zorgen. Maar dat de projectontwikkelaar een paar dagen voor de start van de verkoop het gehele terrein liet maaien, verdient toch geen compliment. Blijkbaar denkt hij dat een keurig gemaaid bouwterrein meer huizenkopers zal verleiden dan een veld met klaprozen en klaversoorten.

Hazepootje op bouwterrein Duineveld

's-Gravendijk

Toen het bedrijvenpark 's-Gravendijk vrijwel volgebouwd was, werd het flink vergroot voor de vestiging van vooral technische bedrijven die een link hebben met de ruimtevaart. Na de aanleg van dit *Space Business Park* kwam de vestiging van nieuwe bedrijven wat moeizaam op gang waardoor zich hier een interessant pauzelandchap kon ontwikkelen.

Het deel tussen de Eisingastraat en het Katwijkse sportpark De Krom wordt beheerd door de gemeente Noordwijk, het stuk tussen de Eisingastraat en de Zwarteweg is in beheer bij een projectontwikkelaar.

Het beheer van de gemeente bestaat gelukkig grotendeels

Speerdistel in Space Business Park

uit 'niets doen'. Soms wordt een schaapskudde ingeschakeld om de begroeiing wat in te perken en soms worden bepaalde stukken zoals oevers eenmaal per jaar gemaaid. Het stuk van de projectontwikkelaar wordt vaker gemaaid en oogt de meeste maanden dan ook als een groene vlakte, niet opgefleurd door kleurrijke bloemen.

In het door de gemeente beheerde deel is een rijke flora tot ontwikkeling gekomen. Daarbij zijn bijzondere soorten als Late stekelnoot, Wilde cichorei, Franse silene, Dubbelkelk, Polei en Keizerskaars. Langs de watergang bij het sportpark groeien veel Rietorchissen. Natuurlijk zijn er ook veel zogenaamde ruigtekruiden als Witte honingklaver, Kompassla, Melganzenvoet en Akkerdistel. Deze zorgen voor een overdaad aan zaad waar in de winter allerlei zaadetende zangvogels als Putters en Kneuen van profiteren.

Rietorchis langs sloot in 's-Gravendijk

Bronsgaest

De gemeente Noordwijk is eigenaar van de bollengronden in de Bronsgaest. Helaas zal deze fraaie entree van Noordwijk binnen enkele jaren verdwijnen om plaats te maken voor woningbouw. Hoewel hier nog geen kavel bouwrijp is gemaakt, kan toch al enigszins van een pauzelandchap worden gesproken. De laatste jaren hebben enkele percelen braak gelegen. In het gangbare bollenbedrijf worden zulke percelen regelmatig bespoten met onkruidverdelgers om te voorkomen dat er 'vuil' naar aangrenzende kavels zal overwaaien. Een voorbeeld van deze aanpak is te zien aan het begin van de Nortgodreef. Dit kavel ligt nu ruim een jaar braak en is in die tijd meerdere malen bespoten. Dit heeft tot gevolg gehad dat vanaf maart alleen de Kleine brandnetel en Melganzenvoet op dit kavel te zien zijn.

Hoe anders ging het op de gemeentelijke kavels in de Bronsgaest! Hier werd niet de gifspuit gehanteerd en kon de wilde flora het gebied (tijdelijk) in bezit nemen. Het was verbluffend om te zien hoe snel mest- en gifstoffen uit de bodem verdwijnen. Het perceel grenzend aan de voormalige parkeerplaats van het Zilveren Kruis, nu vertrekpunt van de Strandpendel, kwam braak te liggen in de zomer van 2015. In het voorjaar en de zomer van 2016 was hier al van een bijzondere flora sprake met soorten van voedselarm zand zoals Klein vogelpootje en Liggende ganzenvoet. Natuurlijk was hier ook veel Melganzenvoet en Zwarte nachtschade te zien, maar daartussen bleken bijzondere soorten als Glansbesnachtschade en Borstelstrepzaad te groeien. Hieruit blijkt duidelijk dat je ook een braakliggend bollenperceel als een kansrijk pauzelandchap kunt beschouwen.

Offem-Zuid

Het grootste pauzelandchap binnen de gemeentegrenzen is ongetwijfeld Offem-Zuid. Nog dit najaar zal gestart worden met de bouw van woningen in het deel tussen de

Achterweg en de Herenweg. Over enkele jaren zal het deel tussen de N206 en de Achterweg deze ontwikkeling volgen.

In dit gebied waren vroeger nogal wat volkstuinten en paardenweitjes te vinden. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat hier regelmatig verwilderde tuinplanten zijn te zien. Daarbij kunnen worden genoemd: Aardpeer, Cosmos, Oost-Indische kers en Nachttabak. Dat dit gebied nogal wat bijzondere soorten opleverde kwam vooral door de graafwerkzaamheden voor het archeologisch onderzoek. Op zo'n 20 plaatsen werden in 2015 brede gleuven gegraven tot op een diepte van enkele meters. Na het onderzoek werden de kuilen weer dichtgeschoven. Hierdoor ontstonden braakliggende stukjes grond waar allerlei zaad, nog aanwezig in de grond of aangevoerd van elders, kon gaan ontkiemen. Het leverde verrassende vondsten op, waardoor ook floristen van elders naar de Achterweg trokken. Een greep uit de vele vondsten uit het najaar van 2016: Akkerandoorn, Ruwe kransnaalbaar, Knolcyperus, Pekanjer en Weegbreeslangenkruid.

Dat een verruigd bouwterrein veel zaad produceert, bleek duidelijk in de winter van 2016/2017 toen twee

Weegbreeslangenkruid in Offem-Zuid

Dwerggorzen hier maandenlang hun plekje hadden. Dat dit gebied in het zomerhalfjaar ook rijk is aan allerlei insecten blijkt uit de broedvogelinventarisatie van Hein Verkade die in 2017 hier verrassend veel Grasmussen en Roodborsttapuiten aantrof.

Uit het voorgaande blijkt dat de gemeente Noordwijk in de meeste gevallen op een verantwoorde wijze met pauzelandchappen omgaat. Voor het bevorderen van de biodiversiteit op deze terreinen is het uitstrooien van een bloemenmengsel meestal niet voldoende. Zo'n bloemenmengsel geeft doorgaans een kortstondige bloei en een jaar later is er nogal weinig van terug te vinden. Betere resultaten krijgt men door bepaalde stukken gewoon met rust te laten en in het najaar eenmaal te maaien. Ligt een terrein jaren achtereen braak, dan kan het omploegen van een paar stroken weer verrassende pioniersvegetatie opleveren.

In ieder geval leidt weinig onderhoud tot meer biodiversiteit dan stelselmatig maaien gedurende het gehele zomerhalfjaar.

Waarnemingen april, mei en juni 2017

Peter Spiereburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Iberische Tjiftjaf

Noordwijk was afgelopen winter goed bedeed met zeldzaamheden. De Siberische Taling was nog maar net weg en de Dwerggorzen waren zelfs nog aanwezig, toen zich alweer een nieuwe klapper aandeede. Casper Zuyderduyn hoorde langs de Prins Hendrikweg een bijzondere zang die hij al gauw wist te koppelen aan Iberische Tjiftjaf. De vogel bleef de hele dag door zingen en was makkelijk terug te vinden in de tuinen waar hij zich ophield. Ook de volgende dagen liet hij fanatiek zijn zang horen. Hij bleef meer dan een maand en was het laatst op 12 mei te horen. De zang had geen succes en hij bleef ongepaard. De Iberische Tjiftjaf is tot vrij recent (eind jaren negentig) beschouwd als ondersoort van de Tjiftjaf. In de vorige eeuw zijn er allerlei soorten gesplitst, wat dan vaak eerst even wennen was. Maar nadat vogelaars de 'nieuwe' soorten beter leerden kennen, was het vaak niet meer goed voor te stellen dat ze ooit als één waren beschouwd. Thijsse had het begin 20e eeuw nog over Zwartkopmees, die we nu als vanzelfsprekend kennen als Glanskop en Matkop. Dezelfde vanzelfsprekendheid geldt ook voor recentere splitsingen van soorten als Oeverpieper-Waterpieper, Toendarietgans-Taigarietgans, Zilvermeeuw-Geelpootmeeuw-Pontische Meeuw. Heel verschillende vogels qua verspreiding en gedrag. Zelfs herkenning van overvliegende vogels van deze soorten op trektelposten is binnen bereik gekomen.

De Iberische Tjiftjaf is ook niet zomaar een Tjiftjaf met een afwijkende zang. Degenen die de vogel goed bekeken hebben zullen hebben gezien dat het echt een andere vogel is: langgerechter door langere snavel en vleugel en helderwit van onder als een Fitis. Een aparte soort, ook in zijn habitat en gedrag. Is de Tjiftjaf een generalist die in veel habitats voorkomt, de Iberische Tjiftjaf is veel meer een specialist van gematigd loofhout, vaak op hellingen. Het kerngebied is het NW Iberisch schiereiland. Een verschil is ook dat de Iberische Tjiftjaf een lange afstand trekker is die in een relatief klein gebied in W Afrika overwintert. Hij heeft de lange vleugels niet voor niets. Als in Spanje onze Tjiftjaffen arriveren om te overwinteren, dan is de Iberische Tjiftjaf al vertrokken. Zelf ken ik ze ook uit hun overwinteringsgebied in W Afrika. Je associeert een Tjiftjaf met een korte afstandstrekker en het was een verrassing te zien dat in het gebied in Z Mali waar ik zat ze talrijker waren dan de Fitis, een bekende Afrikaganger. In het voorjaar schieten soms Iberische Tjiftjaffen door en duiken dan in ons land op. De laatste jaren wordt er jaarlijks wel ergens een vogel ontdekt, vaak in de kuststreek. De Noordwijkse vogel was met 9 april één van de vroegste ooit, de tweede na een Friese vogel op 8 april in 2002.

Iberische Tjiftjaf foto: René van Rossum

Bijzondere broedvogels

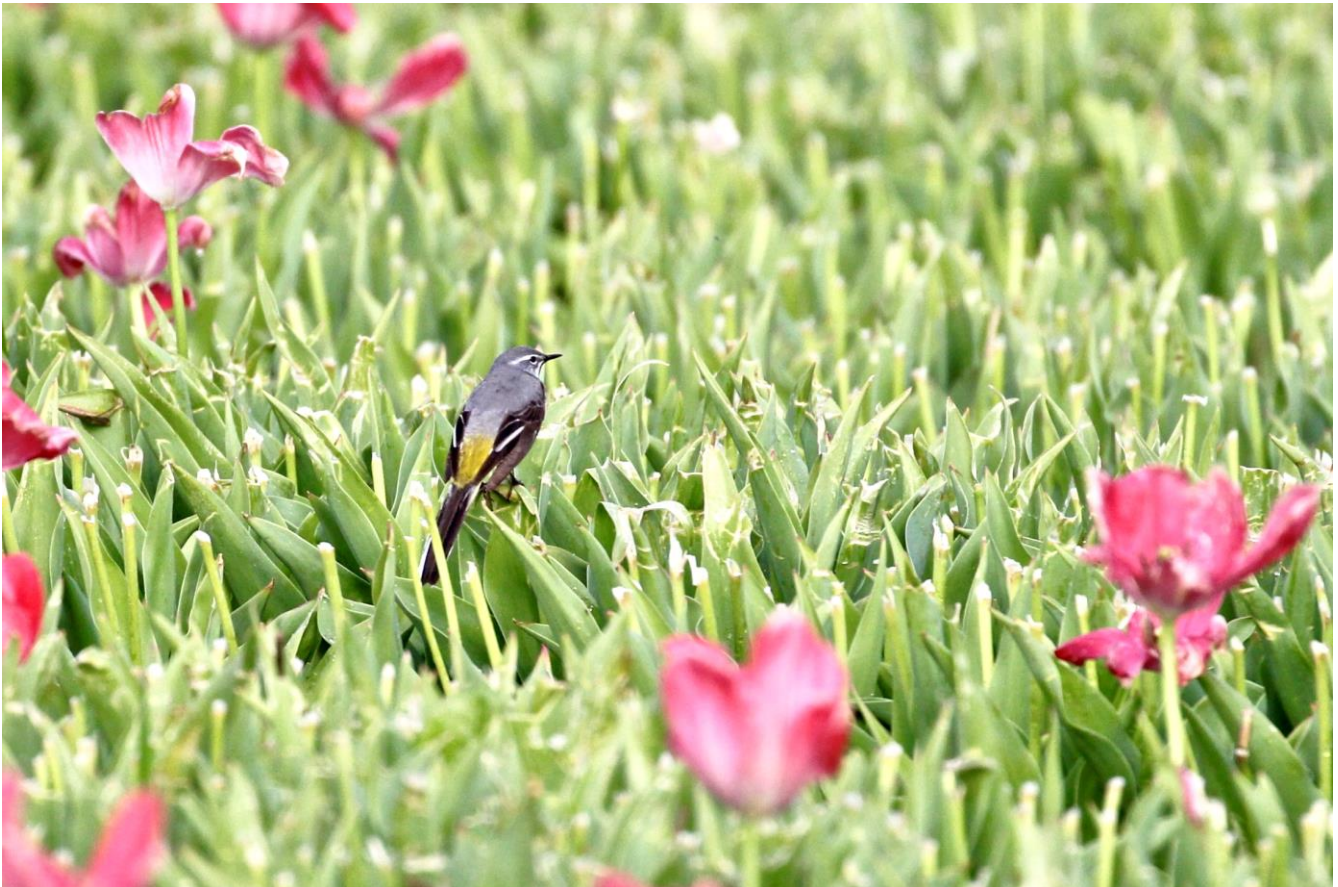
Nadat vorig jaar het doek definitief gevallen leek voor de Zomertortel waren er dit jaar toch weer 2-3 territoria. In de AWD Paardenkerkhof, in de rand tegen de N206 aan, waren op 18 mei twee koerende vogels te horen (ML). Een week later was nog minimaal één van deze territoria bezet (MK). Ook in de kern van het voormalige bolwerk rond het Oosterduinse Meer was de Zomertortel weer terug (RJ). De IJsvogel heeft mogelijk ook weer ergens in ons waarnemingsgebied gebroed, getuige de waarneming van 9 mei in de Elsgeesterpolder (JZ). De opnames van de nachttrek leverden ook roepende jonge Ransuilen op in de omgeving van de Kraaierslaan in de Noordzijderpolder (MW). Dit was het enige bekende broedgeval van Ransuil dit jaar. Bergeenden broeden tegenwoordig in het bollenland en grasland. In de Hogeveense Polder zaten drie paren met jongen (SH MMo ea). Voor een broedgeval in de duinen moeten we ver terug. De aanwezigheid van Vossen heeft de duinen als broedgebied ongeschikt gemaakt. Het was daarom bijzonder dat er op 31 mei een paar Bergeenden met 9 jongen in de Binnenwatering zwom (AM). Helaas hadden ze uiteindelijk geen succes want al de volgende dag waren alle jongen verdwenen (MD). De Blauwborst in de Hogeveense Polder blijft terug keren naar de ongebruikelijke broedlocatie langs brede zandsloten in het bollenland. Dit keer zat hij in de buurt van de golfbaan Tespelduin, waar een voerend paar actief was (SH). De waarneming van een Rouwkwikstaart op 25 juni (JDo) , op de vaste locatie langs de Oosterduinen in Noordwijkerhout is een teken dat deze hier ook dit jaar weer een territorium had. Het braakliggend terrein aan de Achterweg bleek een geweldige aantrekkingskracht te hebben op Roodborsttapuiten, een soort die we bij ons niet zo kennen als broedvogel buiten de duinen. Meerdere paren hadden zich hier gevestigd. (HV CZ). Een aantal zangers zijn in Nederland vrij algemeen, maar in ons waarnemingsgebied bijzonder dun gezaaid. Maar op twee plekken zongen er eind mei nog Spotvogels: in de Hogeveense Polder (RG) en in het Hoekgatterduin in de AWD (ML). Bosrietzangers zaten op 7 plekken (JDo ea). Bij het Oosterduinse Meer broedde een Rietzanger succesvol (JD) en verder zat er één bij Tespelduin in de Hogeveense Polder (SH). De Grauwe Vliegenvanger is één van de lokaal schaarse soorten die steeds meer voet aan de grond lijkt te krijgen in ons waarnemingsgebied met dit jaar in totaal 10 territoria. In het kerngebied in de AWD en de duinvoet van Langeveld zaten 6 territoria (AM MK ea). Daarbuiten waren er territoria bij De Blink, in de Noordduinen bij de Aardbeidel (CZ), op Sancta Maria (RJ) en op Willem v.d. Bergh (ML). Dit zijn grotendeels nieuwe vestigingen. Appelvinken zijn inmiddels wijd verspreid met o.a. 3 territoria in het Langeveld (AR), maar ook in Nieuw-Leeuwenhorst (MH) en Klein Leeuwenhorst (CZ ea). Op nog maar één plek is in het broedseizoen een Ringmus waargenomen: in de Elsgeesterpolder (JW). Dit is inmiddels één van de zeldzame broedvogels van ons waarnemingsgebied geworden.

Appelvink 6 mei 2017 Noordwijkerhout - Klein-Leeuwenhorst © Casper Zuyderduyn

Eenzame kwikstaarten

De Engelse Kwikstaart deed het dit jaar niet slecht. Van de bekende plekken waren het Vinkeveld (1), Zwitterpolder (2), Hogeveense Polder,(1) Zilkerpolder (2) bezet (PS) en zat er daarnaast een man in de Elsgeesterpolder (HSt). Eén vogel in de Zilkerpolder was een hybride. Dit was de specifieke vorm die ook bekend is uit de grens van het verspreidingsgebied in Noord-Frankrijk, de 'Channel Wagtail'. Deze lijkt niet op Engelse noch op Gele Kwikstaart, maar heeft een hele lichte grijze kop, zoals die van de oostelijke ondersoort *beema*. In de Zwitterpolder was naast de twee zuivere mannen nog een derde vogel aanwezig met wat hybride kenmerken. Waarschijnlijk was dit geen directe afstammeling van een gemengd paar, maar had hij wel wat 'engels' bloed. De broedpopulatie in Nederland is waarschijnlijk sterk afhankelijk van regelmatige aanvoer vanuit de bronpopulatie in Engeland. Na een dramatische afname heeft deze zich in de laatste jaren gestabiliseerd. Dit biedt ook hoop voor 'onze' Engelse Kwikken. Dat de Engelse Kwikstaart desondanks op het randje van verdwijnen balanceert zie je als je individuele vogels wat langer volgt. Eén van de Engelse Kwikstaarten in de Zwitterpolder bleef het hele seizoen zingen, maar bleef uiteindelijk ongepaard en eenzaam. Blijkbaar waren er geen Engelse vrouwen blijven hangen en wilde het ook met de lokale vrouwen niet vlotten.

Grote Gele Kwikstaart Langeveld 13 mei 2017 foto: Reinder Genuit

Bijzonder was dat zich nog een andere eenzame kwikstaart ophield in de Zwitterpolder. Een Grote Gele Kwikstaart man hield hier een groot deel van het jaar territorium. De vogel arriveerde eind maart en bakende in het bollenland in eerste instantie een groot territorium af. Zo gauw de eerste mannen Gele Kwikstaarten arriveerden begonnen territoriumgevechten. Uiteindelijk vestigde hij zich bij een brede zandsloot. De nabijheid van water was in zijn gedrag het enige dat deed denken aan een Grote Gele Kwikstaart. In alle andere opzichten gedroeg hij zich als een Gele Kwikstaart. Net als die zat hij bovenin de tulpen te zingen, een bijzonder gezicht. De zang was afwijkend: een herhaling van schrille tonen die in alles deed denken aan Gele Kwikstaart. De normale zang van Grote Gele Kwikstaart is aangepast aan het normale habitat, met hoge noten om boven het geraas van snelstromende beken uit te komen. Hij hield het een groot deel van het broedseizoen vol. Er diende zich geen vrouwelijke soortgenoot aan, Gele noch Grote Gele Kwikstaart. Pas begin mei zag de vogel zijn fout in en gaf het op. Het bollenland heeft blijkbaar zodanig veel te bieden voor broedvogels, dat zelfs een soort die we kennen uit een heel ander habitat, toch een poging doet zich te vestigen. Eerder zagen we dat met de Blauwborst in de Hogeveense polder. Mogelijk ging het in dit specifieke geval om een vogel die op de één of andere manier is opgegroeid met Gele Kwikstaarten als ouders. Dat het niet helemaal is toe te schrijven aan één afwijkend individu bewees een tweede Grote Gele Kwikstaart die begin mei gelijktijdig opdook in bollenland in het Langeveld. Broedgevallen van Grote Gele Kwikstaarten, en daarmee waarnemingen in april en mei zijn uitzonderlijk in het westen van het land. Voor volgend jaar houden we weer een vinger aan de pols om te zien of het blijft bij een eenmalige eenzame kwikstaart in het verkeerde habitat, of dat we toch een nieuwe bollenvogel kunnen verwachten.

Inventarisatie Coepelduynen

De Coepelduynen tussen Katwijk en Noordwijk is een bijzonder duingebied. Afgezien van het fietspad langs de zeereep en de wandelpaden direct aan de dorpsranden, wordt het gebied niet doorsneden door paden. In het broedseizoen is het afgesloten en rust voert er de boventoon. Ook is het één van de meest open duingebieden van de omgeving, met alleen hier en daar een met struiken begroeide noordhelling en veel stuivend zand. Het is geen gebied met hoge dichtheden aan vogels, maar wel heel geschikt voor karakteristieke duinvogels van open landschap. In de inventarisatie van ons werkgebied van 2004-2008 zat hier nog de laatste broedpopulatie Tapuiten van ons werkgebied, met nog 4 paar in 2003. Op initiatief van Staatsbosbeheer en Stichting Berkheide - Coepelduynen is er dit jaar gestart met een jaarlijkse broedvogelinventarisatie van de hele Coepelduynen. De tellers waren Ben ter Haar, Annelies Marijnis, Joop de Leeuw, Lenard Onderwater, Job de Ridder en Casper Zuyderduyn. De laatste volledige inventarisatie dateert van 1997 en de ontwikkeling van de broedvogelbevolking heeft sindsdien niet stil gestaan. Bij deze alvast een eerste voorproefje van de resultaten. Soorten als Tapuit, Veldleeuwerik, Zomertortel en Ringmus zijn verdwenen, wat geen verrassing is. Wel verrassend zijn de nieuwkomers: Sperwer, Holenduif, Blauwborst, Vink, Blauwborst en Goudvink. De struweelbroeders hebben de wind in de rug gekregen, zoals Heggenmus, Grasmus en Nachtegaal. In de jaren tachtig ontbrak de Nachtegaal nog helemaal in het gebied en in de jaren negentig en tweeduizend was er een bescheiden vestiging met tot 10 paar. Inmiddels is dat aantal ruim verdubbeld. Ook de Boomleeuwerik ontwikkelt zich spectaculair. Hij heeft zich pas rond 2007 in de Coepelduynen gevestigd, maar inmiddels herbergt het gebied al meer dan 10 territoria. Zo geeft de inventarisatie waardevolle nieuwe inzichten over hoe de broedvogelstand in dit bijzonder gebied zich ontwikkelt. Tegelijkertijd levert het inventariseren ook andere leuke waarnemingen op. De Coepelduynen liggen tenslotte op een snelweg voor de voorjaarstrek. Beflijsters, Slechtvalk, Bruine Kiekendieven, Tapuiten, Steppekiekendief en Wielewaal. Het was goed toeven voor de inventariseerders in de Coepelduynen dit voorjaar!

Maandoverzicht

april

Na een zachte maartmaand volgde een koude april. De eerste tien dagen lagen de temperaturen met een zuidelijke stroming nog boven normaal. Daarna bepaalden storingen en lagedrukgebieden het weer. De wind zat veel in het noorden, waarmee koude lucht werd aangevoerd en het vaak stevig waaide. Het was daarbij zonnig en er viel weinig neerslag.

Dwerggors – 1 mei 2017 Noordwijk - Achterweg © Jaap Dijkhuizen

De **Siberische Taling** bleef nog tot 5 april in Polder Hoogeweg (RG e.a.). De overwinterende **Dwerggorzen** zaten tot 14 april bij de Achterweg (WB), een gebruikelijke timing voor de terugtrek naar de broedgebieden. Ook de influx van burgemeesters ijde nog wat na. In de tweede helft van de maand deden 3 verschillende **Kleine Burgemeesters** af en toe de Binnenwatering aan, met de laatste op 28 april (AM PS). Ook de **Grote Burgemeesters** leken in maart vertrokken, maar op 14 april verscheen er weer één bij de Binnenwatering die zich tot het einde van de maand regelmatig liet zien (AM) en ook af en toe langs de zeetrekhut vloog (JD PS). Op 2 april vloog een **Zeearend** over de Zilkerduinweg (SP). Op het strand van de AWD zat op 3 april een hybride **Bonte x Zwarte Kraai** (MM). Met het koude weer waren de sterns laat. De eerste **Grote Stern** vloog pas op 9 april langs de zeetrekhut

(JD). Normaal komen de **Visdieven** daarna, maar die waren al vanaf 2 april te zien (PS). Op 10 april vlogen groepjes van 8 **Grote Zee-eenden** en 5 **Toppers** langs (JD). De piek van de doortrek van **Dwergmeeuwen** lag rond het midden van de maand, met 1142 vogels op 17 april (JD PS). Ondanks het koude weer waren de aankomsten van zomergasten rond de normale tijd of een paar dagen vroeg, met o.a. **Nachtegaal** op 7 april in De Blink (JL), **Sprinkhaanzanger** op 9 april langs de boulevard (CZ) en **Gierzwaluw** op 23 april boven Noordwijkhout (SP). Laat was **Tapuit** met de eerste op 2 april in de Coepelduynen (GB), **Oeverzwaluw** op 21 april in de Zwetterpolder en **Koekoek**, met de eerste op 26 april in de AWD (KV) en bij de Noordwijkse Golfclub (RG). De **Fluiter** die op 22 april in Nieuw-Leeuwenhorst (HV WB) was de op één na vroegste ooit. Op 29 en 30 april was er op 3 verschillende plekken in de zuidelijke AWD één te horen (MK EB). Casper Zuyderduyn ontdekte op 9 april de zingende **Iberische Tjiftjaf** aan de Prins Hendrikweg in Noordwijk aan Zee (CZ). Op 10 april liet een **Hop** zich even zien bij de Noordwijkerhoek in de Elsgeesterpolder (SG). In de eerste helft van de maand vlogen één tot twee **Raven** rond in de AWD (MK e.a.). De laatste waarneming was van 2 overvliegende vogels over

Bosruiter – 30 april 2017 Amsterdamse Waterleidingduinen - Weitje van de Blauwe Paal © Marc Kolkman

het Langeveld (RG). In de Van Limburg Stirumvallei in de AWD streken op 18 april 3 **Morinelplevieren** neer (WB JV). Op 21 april vloog een **Rode Wouw** over de AWD (JW). De laatste twee dagen van de maanden leverden aardige roofvogeltrek, met minimaal 7 **Bruine Kiekendieven** op 30 april (CZ ea) en op beide dagen een **Visarend** (PS CZ ea). Op 30 april vloog boven 's Gravendijk ook de eerste **Boomvalk** van het seizoen (CZ). Op 29 april vlogen 2 **Kraanvogels** over de Elsgeesterpolder (RG). In de laatste week van april was er veel doortrek van **Tapuiten**, met tot 8 vogels in de Elsgeesterpolder (JZ ea). Op 30 april zat er een **Bonte Vliegenvanger** in de AWD in het Achterhaasveld (RD). Op het Weitje van de Blauwe Paal was die dag een **Bosruiter** neergestreken (MK).

Op 16 april liep er een **Wezel** in De Blink (PS). Op 29 april vloog een **Oranjetipje** bij de Kraaierslaan in de Noordzijderpolder (JB).

*Koekoek 7 mei 2017 ©Casper Zuyderduyn
Noordwijk (gemeente)*

Mei

Het droge weer zette zich voort in mei. De maand begon somber en koel. Daarna werd het onder invloed van een hogedrukgebied warmer. Met een heldere nacht en aanvoer van koude polaire wind ging op 9 mei de temperatuur nog richting het vriespunt. De tweede helft van de maand bracht een zuidelijke stroming warme lucht en de maand eindigde met extreem warm weer met zomerse temperaturen.

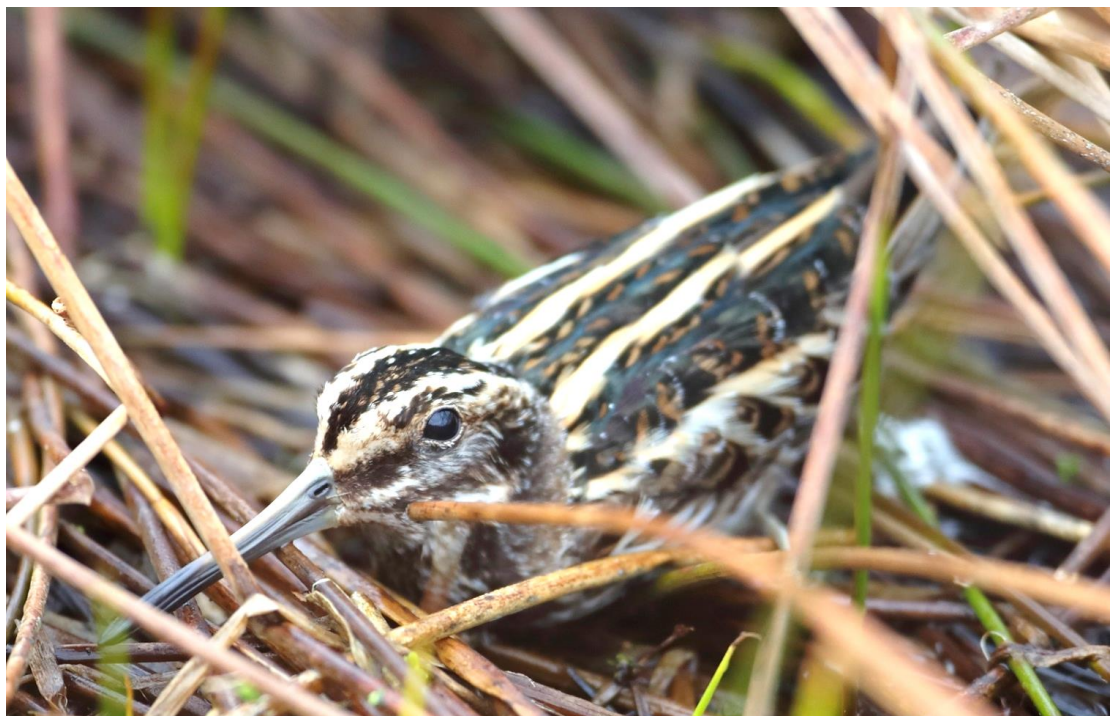

Hop – 6 mei Coepelduynen © Johnny van der Zwaag

De **Iberische Tjiftjaf** bleef aanwezig t/m 12 mei (CZ). Op 1 mei vloog een **Kraanvogel** over de Achterweg (KV). Op 11 mei trok een tweedejaars **Steppekiekendief** over de Coepelduynen (CZ) en de Noordzijderpolder (MW) naar noord. De vogel was al aangekondigd vanaf de trektpost Berkheide. Dezelfde dag vloog een **Zwarte Wouw** over de AWD (CD). Later in de maand vloog er op 22 mei een **Wespendief** over de Noordzijderpolder en op 27 mei een **Visarend** over de Luchter Zeeduinen (MW). Een **Draaihals** verbleef op 3 mei op Solassi (RJ) en op 6 mei was er een **Hop** mooi te zien bij de camping Noordduinen in Katwijk (PD ea). In het Langeveld was een **Noordse Kwikstaart** neergestreken (CF ea). Tussen 5 en 9 mei was er met noordenwind goede zee trek, vooral van honderden sterns. Massale steltloper trek bleef uit, met 5 mei als enige uitschieter met 611 **Kanoeten** en een mooie variatie van andere soorten (JD HV). Op 7 mei passeerden meer dan 2400 **Zwarte Zee-eenden** (uurrecord voor mei) en 2 **Kleine Jagers** (JD PS). Beste dag voor de sterns was 8 mei toen bijna 1700

Visdieven/Noordse Sterns langs de hut trokken, waarvan zeker 29 **Noordse Sterns** (JD HV). Verder passeerden 115 **Zwarte Sterns** en een **Kleine Jager**. Doortrekkende **Paapjes** zijn schaars in het voorjaar. Op 3 mei zat er één in AWD de Wouwen (MK) en op 6 mei één in AWD Westhoek (JZ) en langs de Duindamse Slag (JB). Daar zaten op 4 en 6 mei ook minimaal 10 **Tapuiten** (RM ea). Op 11 mei zaten een **Bonte Vliegenvanger** man en een **Spotvogel** in Rijnsoever (AM PD). Over de Coepelduynen vloog die dag een vrouw **Wielewaal** (CZ). Op 19 mei vloog er één over de Noordduinen (KB). In de zuidelijke AWD zongen tussen 13 en 21 mei minimaal twee **Wielewalen** (LS ea). Ook zong er een **Fluiter** van 3 tot 17 mei in de AWD Schrama (MK ea). Op 10 mei was een zingende Fluiter aanwezig in de binnenduinstrand van de Noordduinen bij het Staatsbosbeheer kantoor (CZ ea). Op 8 mei liet een laat **Bokje** zich opstoten in de Coepelduynen (CZ ML). Een late **Beflijster** zat op 12 mei in de Noordduinen bij de Duindamseslag (KB). De tweedejaars **Grote Burgemeester** gaf op 13 mei nog een keer acte de présence op het Wantveld Katwijk (AM). Veel buiten zijn en goed letten op het karakteristieke geluid kan tegenwoordig in het voorjaar zomaar **Bijeneters** opleveren. Op 21 mei vlogen er minimaal 3 over de Noordduinen (MW) en op 28 mei 1 over Willem v.d. Bergh (CZ). Die dag zat er ook een **Kwartel** in het Middengebied van Noordwijk (CZ). Op 24 mei vloog er een **Europese Kanarie** over Noordwijkerhout (JDo).

Op 17 en 23 mei was een **Oranjetipje** aanwezig in de Noordduinen, noordrand Noordwijk (KB). Een **Vuurjuffer** was op 14 mei aanwezig langs de Achterweg (CZ) en op 28 mei twee in Rijnsoever (ML). Op 22 en 25 mei zaten er **Tengere Grasjuffers** in AWD bij het Weitje van de Blauwe Paal (MO ea). Op 28 mei dook de zeldzame **Gevlekte Witsnuitlibel** op in de duinstrand van Willem vd Bergh (CZ ML). Op 31 mei zaten er twee in de Noordduinen (CZ).

Bokje – 1 april 2017 Amsterdamse Waterleidingduinen - Westhoek © Marc Kolkman

Gevlekte witsnuitlibel – 28 mei 2017 Noordwijk - Willem v.d. Bergh (Stichting) © Casper Zuyderduyn

juni

De junimaand was de warmste van de eeuw, samen met die van de warme zomer van 1976. Alleen van 3 juni tot 7 juni was het wat frisser met een zuidwestelijke stroming. Op 6 juni stond er een zomerstorm. De rest van de maand bracht rustig zomerweer met hoge temperaturen. De laatste week bracht onweersbuien en, voor het eerst in het voorjaar behoorlijke hoeveelheden regen.

Maarten Wielstra volgt over de Noordzijdepolder de nachttrek door het maken van geluidsopnames. Dat leverde in juni een aantal voor Noordwijk zeer bijzondere soorten op: op 3 juni een overvliegende **Kwak**, op 13 juni een **Porseleinhoen**, op 14 juni een **Nachtzwaluw** en een **Kleinst Waterhoen** (MW). De laatste is een nieuwe soort voor Noordwijk. Daarnaast leverde dit 3 **Kwartels**, 3 **Waterrallen** en een **Kluut** op (MW). Op 1 juni was nog een **Oeverloper** aanwezig in het Langeveld (JD). De vogel op 22 juni bij de Binnenwatering (AM) was waarschijnlijk al weer een vroege najaarstrekker. Op 4 juni streek, samen met een **Bonte Strandloper**, een **Temminck's Strandloper** neer op het Weetje van de Blauwe Paal in de AWD (MK). Dit is pas de tweede waarneming voor ons waarnemingsgebied. In de Hogeveense Polder zat op 4 juni nog een late vrouw **Tapuit** (PS). Op 10 en 14 juni trokken er late **Visarenden** over, de eerste over Noordwijk aan Zee (CZ), de tweede over de AWD (AP). **Slechtvalken** kunnen tegenwoordig het hele jaar door worden gezien. Op 9 juni vloog er één over het Langeveld (RG). Op 26 juni cirkelden 2 **Wespendieven** boven Solassi (RJ) en ook de volgende dag was er één aanwezig in het Langeveld (RG), waarschijnlijk vogels van een broedpaar ergens in de duinstreek. Op 10 juni was er sterke trek van **Kruisbekken** over het duin, met ca. 250 over de Coepelduynen (CZ AM). Op 11 juni vloog een **Bijeneter** over het Wantveld Katwijk (PG). Op 20 juni was er opvallende trek van **Gierzwaluwen**. Ook langs de zeetrekhut trokken er meer dan 300 langs (JD). Langs de zeetrekhut vloog op 20 juni een **Reuzenster**, op 28 juni een **Velduil** en 29 juni een man **IJseend** (JD). Voor de Reuzenster was dit de tweede juniwaarneming voor ons waarnemingsgebied, voor Velduil en IJseend de eerste. Andere bijzondere waarnemingen voor de zeetrek in juni waren een **Bruine Kiekendief** op 15 juni en een adulte **Drieteenmeeuw** op 21 juni (JD).

Op 18 mei liep er een **Wezel** langs de Oosterduinen, Noordwijkerhout (PH) en op 21 mei één in De Blink (RG). De zeldzame **Duinparelmoervlinder** dook op twee plekken op: op 4 juni in De Blink (FS) en op 11 juni in de Coepelduynen (RG). Op 25 juni vloog een **Eikenpage** in Klein Leeuwenhorst (FS).

Waarnemers

AM	Annelies Marijnīs	JL	Jan Hendrik Labots	MW	Maarten Wielstra
AP	André van der Plas	JV	Jan Veeffkind	PD	Peter van Duijn
AR	August van Rijn	JW	Jan Wierda	PG	Paul Gnodde
CD	Camilla Dreef	JZ	Jos Zonneveld	PS	Peter Spierenburg
CF	Cornelis Fokker	KD	Klaas van den Berg	RD	Rineke Dedding en Axel Duivenvoorden
CZ	Casper Zuyderduyn	KV	Koene Vegter	RG	Reinder Genuit
EB	Edwin Beijeman	LS	Leo Schaap	RJ	Rob Jansson
FS	Frank Peter Scheenstra	MD	Menno van Duijn	RM	Rob de Mooij
GB	Gijsbert van der Bent	MH	Max Hazenoot	SH	Sarah Humphrey
HSt	Hans ter Steeghe	MK	Marc Kolkman	SG	Sam Gobin
HV	Hein Verkade	ML	Maarten Langbroek	SP	Sven Pekel
JB	Joost Bouwmeester	MM	Mars Muusse	WB	Wijdelt Boelema
JD	Jelle van Dijk	MMo	Maud Mommers	WBa	Willem Baalbergen
JDo	Joris van Duivenvoorden	MO	Micha d'Oliveira		

bron: www.waarneming.nl

*Gierzwaluw met een volle krop voer voor de jongen.
foto: René van Rossum*

Uw grafisch dienstverlener

...zowel particulier als zakelijk

Multicopy Katwijk/Noordwijk

De Scheysloot 3, 2201 GN Noordwijk

T 071 408 10 03

E katwijk@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/katwijk

Multicopy Rijswijk

Visseringlaan 20A, 2288 ER Rijswijk

T 070 399 65 65

E rijswijk@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/rijswijk

multicopy the
communication
company

TELEVISIE- EN RADIO SPECIAALZAAK
KOELKASTEN EN WASAUTOMATEN

Joop Faase BV
Prins Bernhardstraat 90
2202 LR NOORDWIJK

T 071 - 361 35 58

F 071 / 362 03 92

E joopfaase@wanadoo.nl

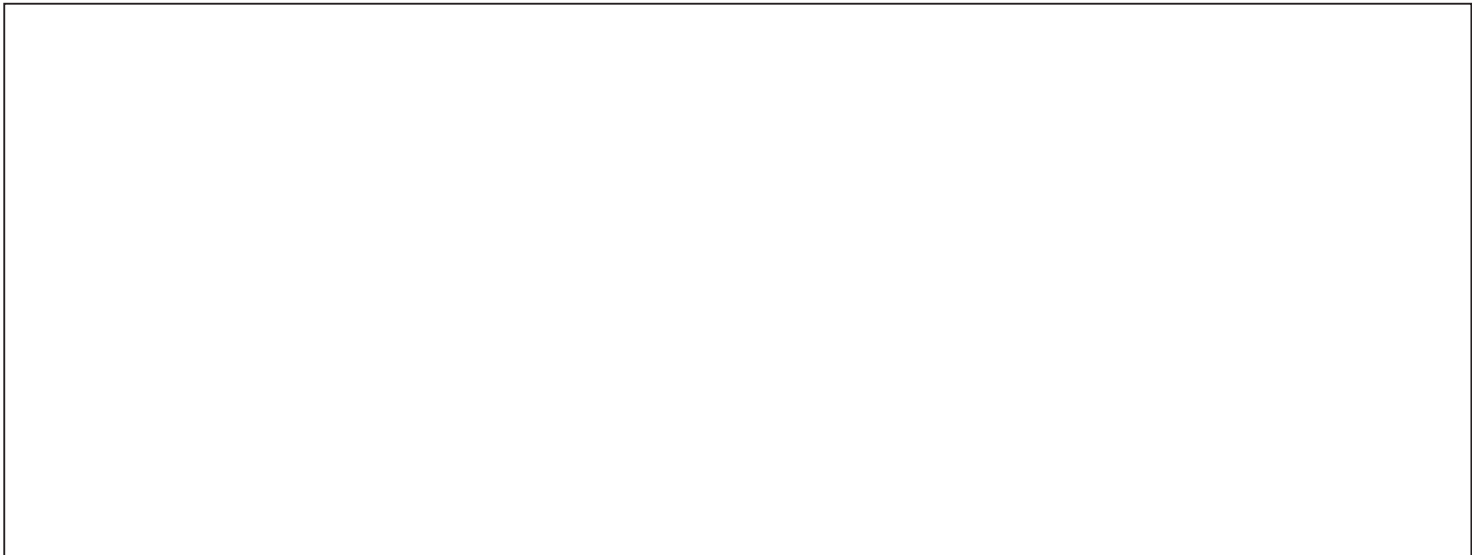
bedden
SPECIALIST.NL

beddenspecialist

VERKADE

V. Limburg-Stirumstraat 38 2201 JP Noordwijk 071 3612661
www.beddenspecialist.nl/verkade

LinLux

Steun natuur en landschap:

Zuid-Hollands Landschap

→ WWW.ZUIDHOLLANDSLANDSCHAP.NL

BESCHERM DE DUINEN

WWW.DUINBEHOUD.NL

DE BESTE Boekverkoper van Nederland

Online boeken bestellen?
Sta achter je Noordwijkse boekhandel en ga naar onze webshop

www.boekhandelvandermeer.nl

Vandaag besteld en morgen overal in Nederland thuis bezorgd.

L Boekhandel van der Meer
 Libris Noordwijk > www.boekhandelvandermeer.nl

ANTIQUARIAAT

Moby Dick

gespecialiseerd in natuurboeken

Schoolstraat 31
 2202 HD Noordwijk
 Tel. (071) 361 94 98

www.mobydicknoordwijk.nl